

CZU: 347:342.92

TRĂSĂTURILE CADUCITĂȚII DIN DREPTUL CIVIL ȘI ADAPTAREA ACESTORA
ÎN DREPTUL ADMINISTRATIV

CHARACTERISTICS OF LAPSE IN CIVIL LAW AND THEIR ADAPTATION IN ADMINISTRATIVE LAW

Valeria BEJENARI,

doctorandă, asistent universitar,

Catedra „Drept public, securitate a frontierei, migrație și azil”,

Academia „Ștefan cel Mare” a MAI al RM

ORCID: 0000-0003-2118-2379

Rezumat

La etapa actuală, aplicabilitatea caducității în dreptul privat rămâne a fi una rudimentară pentru Republica Moldova. De asemenea, în întregul drept public, noțiunea de caducitate este aproape necunoscută. De aceea, în cadrul acestui articol științific ne propunem să detectăm atât trăsăturile caducității din dreptul civil pentru a vedea care dintre acestea pot fi extrapolate și în dreptul administrativ, cât și locul și modul de percepere a caducității în sistemul de drept național.

Cuvinte-cheie: drept civil, drept administrativ, caducitate, trăsături, sistem de drept național.

Summary

At the current stage, the applicability of the lapse in private law remains a rudimentary one for the Republic of Moldova. Also, in the whole of public law, the notion of lapse is almost unknown. That is why, within this scientific article, it is natural to detect both the features of the lapse in civil law, to see which of them can be extrapolated to administrative law, as well as the place and manner of perception of lapse in the national law system.

Keywords: civil law, administrative law, lapse, features, national law system.

Introducere. În doctrina română de specialitate se atestă o diferență enormă între studiile privind caducitatea în dreptul privat și în dreptul public. Mai exact, dacă în dreptul civil aceasta își are locul său, în dreptul administrativ caducitatea nu este încă utilizată. Autorii de drept administrativ nu s-au preocupat nici în România, nici în Republica Moldova de trăsăturile caducității, așadar nu ne rămâne decât să le prezentăm pe cele din dreptul civil, pentru a vedea care dintre acestea pot fi adaptate și în dreptul administrativ.

Rezultate obținute și discuții. Înainte de a trece nemijlocit la exercițiul delimitării trăsăturilor caducității civile de trăsăturile caducității administrative, este necesar a elucida, întâi de toate, sensul noțiunii de caducitate.

În dreptul civil, termenul de „caducitate” este definit de unii autori ca fiind „lipsa de eficacitate a unui act juridic, determinată de un eveniment independent de voința sau de culpa părților, care survine după încheierea valabilă a actului și care împiedică, în mod obiectiv, producerea efectelor sale” [2], sau de către un alt autor, ca fiind „lipsa de efecte a unui act juridic prin intervenirea unor cauze ulterioare momentului încheierii acestuia și independent de voința autorului său” [1, p. 139].

Dacă ar fi să ne referim în continuare la abordările doctrinare ale caducității din dreptul civil, atunci remarcăm că se utilizează conceptul de caducitate, exclusiv în cazul actelor unilaterale: oferta, respectiv legatul. Abia la începutul anilor 2000 și sub influența doctrinei franceze, doctrina română extinde aplicabilitatea noțiunii și la contracte. În rest, în domeniul contractual, este folosită în loc de caducitate sintagma „imposibilitate fortuită de executare”.

Odată cu intrarea în vigoare a Codului civil al Republicii Moldova [6] în anul 2002, concep-

tul de caducitate era menționat, la nivel național, doar în articolul 686 al actului normativ citat, reglementând caducitatea ofertei prin următoarea dispoziție: „Oferta devine caducă dacă nu a fost acceptată în termen sau dacă este respinsă”.

Totodată, putem desprinde noțiunea de „caducitate” în dreptul privat din analiza practicii judiciare, mai exact din conținutul punctului 3.2. al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 1 din 07.07.2008 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează nulitatea actului juridic civil, care explică faptul că: „prin caducitate se înțelege ineficacitatea care lovește un act juridic valabil ce nu a produs încă efecte și care se datorează unui eveniment survenit după formarea valabilă a actului și independent de voința autorului” [7, p. 4].

Abia în anul 2019, ținându-se cont de ultimele evoluții legislative pe plan internațional și european, a fost posibilă republicarea Codului civil al Republicii Moldova – un important pas înainte și un efort de amploare pe calea modernizării infrastructurii juridice naționale și aducerea acestuia în linia celor mai moderne reglementări utilizate pe plan internațional, totodată ținând cont de problemele interpretării și aplicării redacției vechi a Codului civil. Prin operarea modificărilor și completărilor la Codul civil, instituția caducității și-a extins domeniul de aplicabilitate, sub forma următoarelor reglementări normative:

„Articolul 2208. Caducitatea dispoziției testamentare în folosul soțului

(1) Dispoziția testamentară prin care testatorul l-a desemnat moștenitor pe soțul său este caducă în cazul în care căsătoria este nulă sau a fost desfăcută înaintea decesului testatorului. Se asimilează desfacerii căsătoriei cazul în care la momentul decesului testatorul depusese o acțiune de divorț, a recunoscut acțiunea în divorț depusă de celălalt soț sau a depus cerere de divorț conform legii. Aceeași regulă se aplică și în cazul în care testatorul putea cere nulitatea căsătoriei și a intentat o acțiune în acest sens.

(2) Dispoziția testamentară nu este caducă dacă se prezumă că testatorul ar fi făcut-o și în condițiile indicate la alin. (1).

Articolul 2388. Caducitatea testamentului sau a dispoziției testamentare

În afară de alte cazuri prevăzute de lege, testamentul sau dispoziția testamentară devine caducă în măsura în care:

a) persoana în folosul căreia a fost întocmit testamentul a decăzut din dreptul la moștenire conform art. 2176;

b) bunul testat a pierit în totalitate după întocmirea testamentului, dar înainte de moartea testatorului, indiferent de cauza pieririi;

c) bunul testat este înstrăinat de către testator în timpul vieții sau nu i-a aparținut;

d) încalcă rezerva succesorală” [6].

Pentru a se putea vorbi de caducitate este necesar, în primul rând, ca actul respectiv să întrunească toate condițiile de validitate. Actul ineficace din cauza lipsei unei condiții de validitate este nul, nu caduc. Actul lovit de caducitate presupune apoi că până în momentul în care a devenit ineficace el nu a produs încă efecte. Din acest punct de vedere caducitatea se deosebește de rezoluțiune și mai ales de reziliere, care, de regulă, lovesc de ineficacitate – ex tunc sau ex nunc – acte ce au produs deja efecte. Un act care a primit un început de executare nu poate fi caduc.

Prin urmare, vom analiza trăsăturile caducității civile pentru a vedea care dintre aceste trăsături pot fi adaptate și în dreptul administrativ, astfel menționăm următoarele:

1. Reprezintă o stare a unui act juridic – nu este o cauză legală de stingere a contractului, ci numai o stare care furnizează părților mijloacele pentru a ajunge la constatarea judiciară a stingerii contractului.

2. Actul juridic civil lovit de caducitate este lipsit, ex nunc, de orice efect juridic – acest act nu a produs niciun efect juridic sau dacă a produs asemenea efecte, ele nu au putut fi realizate material.

Ca orice cauză de ineficacitate, caducitatea lipsește actul de efectele sale firești. Ea nu operează însă niciodată retroactiv, ca nulitatea sau rezoluțiunea, ci numai pentru viitor, pentru bunul motiv că, după cum am arătat, presupune acte care nu au produs încă efecte. Ea este mai radicală decât celelalte cauze de ineficacitate, întrucât exclude, în principiu, orice efect al actului [8, p. 32].

3. Cauza acestei stări rezidă în intervenția unei împrejurări posterioare nașterii actului respectiv – fundamentul caducității rezidă în dispariția unui element fundamental al actului, cum ar fi capacitatea, consimțământul, obiectul, cauza sau un element care ține de persona contractanților.

4. Împrejurarea în discuție este străină voinței autorului actului.

În dreptul administrativ, autorul Ovidiu Podaru elaborează propriile sale definiții ale caducității, referindu-se la cele două subcategorii ale caducității, pe care le vom descrie infra, mai exact: caducitatea absolută și caducitatea relativă. Așa cum caducitatea absolută și cea relativă diferă destul de mult în ceea ce privește efectele lor, deși cauzele și fundamentul sunt identice, același autor definește fiecare subcategorie în parte, astfel:

„a) caducitatea absolută: acea stare a unui act administrativ care, determinată de intervenția unei împrejurări de fapt (în principiu, o schimbare de circumstanțe), străină voinței autorului actului, determină singură ieșirea informală din vigoare a actului în cauză, fie că acesta a produs, fie că nu a produs încă efecte juridice;

b) caducitatea relativă: acea stare a unui act administrativ, cauzată de intervenția unei împrejurări de fapt, care, doar dublată de constatarea ei prin manifestarea de voință a organului competent, determină ieșirea din vigoare a actului în cauză” [3, p. 46].

Așadar, termenul de caducitate este utilizat, în dreptul administrativ, extrem de rar, aproape deloc, însă au fost folosite alte denumiri pentru caducitate, precum: încetarea de drept a actului, ajungerea la termen a actului, expirarea actului.

De aceea, considerăm importantă enumerarea următoarelor trăsături ale caducității administrative identificate de autorul Ovidiu Podaru în lucrările sale [3, p. 38-39; 4], și anume:

a) Caducitatea este, în primul rând, o stare a unui act administrativ (sau fapt juridic, operațiune material-tehnică sau chiar a legii);

b) Intervenția caducității determină, uneori de drept, alteori în urma unei manifestări exprese de voință, ieșirea din vigoare a actului administrativ. Așadar, caducitatea în sine nu este întotdeauna o modalitate de încetare a efectelor actului în cauză, ci numai uneori (este vorba despre cazurile de caducitate absolută);

c) Pierderea eficacității actului se face numai pentru viitor – ex nunc – și din acest punct de vedere, caducitatea se aseamănă cu abrogarea și se deosebește de revocarea pentru ilegalitate și de anulare, care produc efecte ex tunc;

d) Întotdeauna cauza caducității rezidă într-un fapt exterior voinței organului emitent. Și aceasta pentru că, dacă în cauză este tocmai această voință, atunci vorbim de revocare (retractare) sau abrogare.

Din cele analizate anterior, deducem faptul că unele trăsături ale caducității civile le întâlnim și pot fi adaptate în cazul caducității actului administrativ, precum lipsirea de efecte juridice, intervenția unei împrejurări posterioare și exterioare voinței organului emitent.

Deosebiri între cele două cu siguranță există, deoarece în dreptul privat marea majoritate a actelor sunt bilaterale, dacă ne referim la contracte, în vreme ce actele din dreptul public întotdeauna sunt unilaterale și sunt supuse unor exigențe formale.

Concluzii. După ce am trecut în revistă trăsăturile caducității civile versus trăsăturile caducității administrative, în final vom încerca să formulăm câteva concluzii preliminare.

O primă concluzie: caducitatea administrativă nu va fi niciodată similară caducității civile, pentru că fiecare ramură este guvernată de principii specifice, al căror fundament rezidă în propriile lor finalități.

A doua concluzie: în doctrina română de specialitate, se atestă o diferență enormă între studiile privind caducitatea în dreptul privat și în dreptul public. Mai exact, dacă în dreptul privat, aceasta își are locul său, în dreptul administrativ caducitatea nu este încă utilizată.

A treia concluzie se raportează la cadrul normativ al Republicii Moldova și, prin urmare, la aplicabilitatea instituției caducității în legislația civilă versus în legislația administrativă. Dacă Codul civil al Republicii Moldova reglementează anumite situații când poate interveni de drept caducitatea, și aici ne referim la actele juridice civile, atunci Codul administrativ al Republicii Moldova [5] nu conține absolut nicio prevedere vis-a-vis de instituția caducității, nici măcar nu oferă o definiție legală a caducității actului administrativ.

Referințe bibliografice:

1. Cosmovici P. Drept civil. Introducere în dreptul civil. București: Ed. All, 1994.
2. Mureșan M. ș.a. Dicționar de drept civil. București: Ed. Științifică și Enciclopedică, 1980.
3. Podaru O. Caducitatea actului juridic în dreptul public. București: Ed. Hamangiu, 2019.
4. Podaru O. Drept administrativ. Vol. I. Actul administrativ (I) Repere pentru o teorie altfel. București: Ed. Hamangiu, 2010.
5. Codul administrativ al Republicii Moldova. Nr. 116 din 19 iulie 2018. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 309-320 din 17 iulie 2018.
6. Codul civil al Republicii Moldova. Nr. 1107 din 06 iunie 2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, Nr. 66-75 din 01 martie 2019 art.132.
7. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție nr. 1 din 07 iulie 2008 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a legislației ce reglementează nulitatea actului juridic civil. În: Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2009, nr. 4-5.
8. Boca S. Delimitarea nulității de alte cauze de ineficacitate a actului juridic civil. În: Revista științifico-practică „Legea și Viața”, 2012, nr. 1, p. 29-34.